

Smlúva všech tří stavuo[v] svatováclavského sněmu ve dsky vložená
léta božího etc. sedmnáctého¹⁾

[fol. 1']

Rychmus ad lectorem

Ktož miluješ rád, pokoj, lásku, svornost,
dobrému si rád, obmyšleš spravedlnost,
sem rychle přistup, to dobré sobě kup,
v tom nebývaj skúp.¹⁾

[prázdné]

[fol. 1']

Vc jméno svaté a nerozdílné Trojice, amen. Léta od narození Syna Božího tisícího pětistého sedmnáctého na sněmu obecném, kterýž jest držán na Hradě pražském při času svatého Václava, stav panský a rytieřský Království českého z²⁾ jedné a Pražané i všeckeren stav měšťský téhož Království českého z³⁾ strany druhé o ty o všecky ruoznice a nesnáze i o všcliká záští, kteréž sú obapolně mezi týmiž stavy, což se ku právóm zemským stávánic dotýče, od dávních časuo[v] až do chvíle této k nemalému zastínění napřed krále Jcho Milosti, tohoto království i všeho obecného dobrého stály a trvaly, z daru Boha všemohúcího přátelským jednáním⁴⁾ a s celou i dokonalou k sobě z⁵⁾ obojích stran duověrností sami mezi sebou jakožto jeden jazyk český tíž stavové všickni tři svrchu jmenovaného Království⁶⁾ českého smluvili sú se a srovnali, jakž tuto dskami zemskými zapsáno a stvrzeno stojí. A takto vuobce nalezli za právo:¹⁾

[fol. 2']

1. Item osoba měšťská osedlá neb obyvatel měšťský i jiný každý člověk panského aneb rytieřského⁷⁾ stavu, kterýž dům⁸⁾ v městě pod právem měšťským a pod šos má, s těmito věcmi ku právu a soudu měšťskému a pod šos slušejí, tak jakož se tuto podpisuje, a před právem měšťským vinění i súzení býti mají: Item z domu v městě, kterýž svobodný není.

¹⁾ Se//dmnáctéého ²⁾ s ³⁾ Tisková chyba – gednijnim [!] ⁴⁾ králov: ⁵⁾ Rytiezskeho [!] ⁶⁾ dům

Titulní strana

¹⁾ Autorem těchto i závěrečných versů je zřejmě tiskař prvního vydání Svatováclavské smlouvy Mikuláš Konáč z Hodištkova.

Preambule

¹⁾ Tento úvod ke smlouvě je vlastně její preambulí. Má jen proklamativní charakter. Tak byl zřejmě chápán i v Konáčově tisku z roku 1517, podle něhož vydal celou smlouvu Karel Jaromír ERBEN (ed.), *Výbor z literatury české*. Díl druhý, Praha 1868, sl. 1217–1244. Znění preambule smlouvy je v Konáčovi, a tedy i v Erbenovi doslovně shodné. CIB IV., 1. Josef a Hermenegild JIREČKOVÉ (ed.), *Zřízení zemská Království českého XVI. věku*, Praha 1882, s. 91–104, vydali Svatováclavskou smlouvu (dále SvS) jako přídatek k edici ZZ 1530, vycházejíce přitom z 2. vydání (druhé redakce) SvS, které vyšlo roku 1530 u Pavla Severýna spolu se ZZ 1530. Nečíslované vydání opatřili čísly článků a označili preambuli jako článek 1. Jejich číslování, jimž SvS opticky zvětšili o jeden článek, přejal v zásadě i Karel MALÝ, *Svatováclavská smlouva. Třídní kompromis mezi šlechtou a městy z roku 1517*, Acta Universitatis Carolinae 1955, Philosophica, vol. 1, No. 2, s. 195–222, který částečně přihlédl také ke Konáčovu tisku a k výše citované Erbenově edici. Naše číslování ve shodě s Konáčem logicky odděluje preambuli od vlastních článků SvS, které teprve obsahují ustanovení, jež jsou náplní smlouvy. Rovněž na základě Konáčova tisku a bez číslování článků zpřístupnil SvS nejnověji formou populárně-vědecké edice Jindřich FRANCEK (ed.), *Svatováclavská smlouva*, in: TÝŽ, 24. 10. 1517. *Svatováclavská smlouva. Urození versus neurození*, Praha 2006, s. 89–114. (Přehled číslování v dosavadních edicích a zpracování SvS viz ZDE, s. 389, *Svatováclavská smlouva – koncordance číslování článků*.)

Item což v tom domu má v městě jakéhožkoli statku movitého, ješto pod šos přísluší. Item o dluhy všecky, kromě listovních dluhuo[v], kteříž by listové s pokutami ležení a rukojměmi^{f)} byli,¹⁾ aneb pod pečetmi neb pečetí na svědomie,^{g)} kteříž moc listu hlavního mají a v sobě zavírají.²⁾

[fol. 2^r]

2. Item o smlúvy: Když by měšťtínin s měšťtíninem^{h)} činiti měl, ti se hledati mohou právem svým, což by se zemských věcí nedotýkalo než toliko samých šosovních; neb jich panský a ry//tičský stavové v to nepotahují. Než což by s panskými neb rytieřskými osobami aneb s lidmi jejich smlúvali, ješto by se zemských věcí a nešosovních dotýkalo, ta věc zůstaňⁱ⁾ při zemském právě jako i prvé. Pakli by se kto mimo práva zemská věc jiného dobrovolně podvolil, ten bude povinen podlé svého podvolenie tak se zachovati.¹⁾ Než jestliže by měšťtínin s pánem neb rytieřským člověkem aneb s lidmi jejich jakú smlúvu udělal buď o obilí aneb o trávy na lukách na jeden rok aneb jakž by smlúva byla, zvlášť s sedlákem s volí pána jeho, jestliže by ten měšťtínin tomu dosti neučinil, má jej viniti na městském právě a sedláka před páncm. Než jestliže by pán jeho k tomu povolenie nedal, tomu bude moci odepříti.²⁾

3. Item což se osoby panské aneb rytieřské dotýče, kteráž by v městě pod šosem duom měla, že má a povinen bude ten^{j)} všecko z toho domu trpěti s tím městem, v kterémž takový duom sobě kúpil, krom jestliže by jeho chtěli na který úřad městský vsaditi, toho bude mieti každý vuolí z panského a rytieřského stavuo[v], kteříž by živností a obchodu[y] městských nevedli, to k sobě přijíti neb nechati. A také chtěl-li by jej kto z toho domu neb z čeho, ješto by to, což by koupil, k městu pod šos slušelo, viniti, má tu na tom právě z toho práv býti. Než kterýž by pán neb rytieřský člověk měl v svém domě hospodáře, tehdy ten hospodář na jeho místě to činiti a podniknutí má.¹⁾

4. Item o všecky grunty, kteříž se kněhami^{k)} městckými^{l)} pod šos a právo městcké zapisují, ješto od starodávna ku právu městckému spravedlivě přísluší pod šos,¹⁾ totižto o dědiny, louky, vinice, štěpnice, zahrady, o chmelnice, šafránice, řcky, potoky, hory, lesy,

^{f)} Rukojměmi ^{g)} swiedonije – litera m v tisku výrazně poškozena (chybí druhý oblouček a téměř celý poslední dílek), takže vypadá jako litera n s tečkou (swiedon.ije) ^{h)} měšťtínině ⁱ⁾ zů//staň ^{j)} tě ^{k)} kněhami

^{l)} Od tohoto místa v textu je v adjektivu městský používáno v příponě důsledně písmeno c (tj. miestczky nebo též městczky či miestczky)

1. ¹⁾ Tyto dluhy příslušely purkrabskému soudu. Srov. VZZ, čl. 405, k ležení *tamtéž*, čl. 403, monograficky František ČÁDA, *Ležení podle českého práva zemského*, Praha 1921.
2. ²⁾ Takoveto listy v případě, že stranami ve sporu byly šlechtické osoby, příslušely zemskému nebo komornímu soudu. – Základem tohoto a většiny dalších článků SvS je usnesení sněmu svatodušního (26. května–15. června) 1515, dostupné dnes v konvolutu tisků, resp. opisů nebo výpisů sněmovních usnesení z let 1515–1564, zv. Concilia Bohemici (dále jen *Concilia*), Tom I., uchovávaném v Roudnické lobkovické knihovně v Nelahozevsi (dále jen RLK). Čl. 1 SvS viz RLK, *Concilia I.*, s. 47.
2. ¹⁾ Pře o smlouvy mezi šlechticem a měšťtanem, pokud jejich předmětem byly zemské věci, příslušely zemskému soudu, ledaže by se šlechtic dobrovolně zavázal podrobit se městskému právu. Roztřídění sporů podle článků smlouvy z hlediska jejich kompetenční příslušnosti mezi městskými a šlechtickými soudy provedl Jaromír ČELAKOVSKÝ, *Pověšné právní dějiny české* (dále jen *Dějiny*), 2. vyd., Praha 1900, s. 394–395.
- ²⁾ Spor o neplnění smlouvy mezi měšťtanem a šlechtickým poddaným příslušel u měšťtana městskému právu, u poddaného jeho vrchnosti, jež se však mohla zbavit kompetence, když prokázala, že k uzavření smlouvy nedala poddanému souhlas. Srov. RLK, *Concilia I.*, s. 47–48.
3. ¹⁾ Tento důležitý článek SvS, jehož předlohou je RLK, *Concilia I.*, s. 49, stanovil zásadní povinnost šlechticů-majitelů nemovitostí ve městě nebo jejich správců (hospodářů) „trpět s městem“, tj. podílet se na jeho finančních a dalších závazcích, nejčastěji berních, a nést také právní odpovědnost za svůj majetek ve městě. Mohli naproti tomu podle své vůle přijmout buď sami, nebo jejich správce ve městě úřad. Za společenskou degradaci šlechtice se nadále pokládaly obchod či provozování živnosti ve městech.
4. ¹⁾ Kritériem byl, jak je zřejmé, zápis níže psaných nemovitostí v městských knihách. Srov. RLK, *Concilia I.*, s. 49.

ostrovy, rybníky, luhy, kteříž by pod šos příslušeli, tak jakož se nahoře píše, a ješto by se spravedlivě pokázati mohlo, že pod šos příslušejí.

5. Item o všecky svrchky, kteříž pod šos a právo městské // příslušejí, krom což by páni a rytieřští lidé svých věcí a svrchkuo[v] v městě a v domích měli.¹⁾

[fol. 3^v]

6. Item o příhody městské budto při osobě aneb při statech městských. Jakožto z krádeže aneb z lúpeže, ktož by koho viniti chtěl po vyznání kterého zločince aneb bez vyznání, maje naň nějaký duvod, z toho^{m)} má každý viněn býti na právě svém. Jest-li pak, že by kto z stavu panského aneb rytieřského jakú škodu na osobě neb na statku komu učinil anebo pohruožky činil a naň duvod dostatečný byl, ačⁿ⁾ by v zemi statku neměl a osedlý nebyl, aby ten, komuž by se škoda stala na osobě neb na statku aneb komuž by na svém místě poručil, mohl toho žádati tu, kdež by jej přistihl, aby byl ctí a vícru zavázán, aby stál a dostál před soudem zemským, kterýž by najprv od toho času na Hradě pražském držán byl; kromě zjevných a vyhlášených zhůbcí zemských a osob podezřelých, k těm aby se zachovalo podlé zřízení zemského prvního, neb jim na slib nemá věreno býti. Než ktož by koli v zlodějství aneb v skutku zlém byl polapen, ten bez soudu buď trestán od toho, ktož by jej polapil, tak jakž o tom prvé zřízení zemské ukazuje. Než což se vyznání od zločincuo[v] na kohožkolivěk dotýče, ta věc na této míře státi má: Jestliže by který zločinec na koho z panského neb rytieřského stavu osobu vyznal, a on o tom věda a chtěl po své poctivosti státi, žádal, aby na Hrad pražský byl ten zloděj vydán, tehdy aby se to na královský groš podlé zřízení zemského stalo a ten zločinec aby na Hrad pražský tím způsobem dodán byl. A kteréž by město na Hrad pražský takového zloděje vydalo, bude-li chtieti, můž^{o)} vyslati to město dvě osobě příscžné, kteréž by se jim líbily, z stavu městského, aby při takovém trápení byly, i také při tom, když by konec bráti měl, aby oni k němu mluvití mohli [!], což by jim potřeba kázala.¹⁾ A též buď z stavu panského neb z rytieřského osoba, kteráž by na Hrad pražský kterého zločince vydala, bude tu moci sám býti anebo dva dobrá člověky, aby při tom byli, vyslati. A také jestliže // by se přihodilo, a který zločinec v městě trápen býti měl, a která osoba buď z panského neb z rytieřského stavu, když by jich neb lidí jejich potřeba toho ukazovala, žádala, při tom také býti má aneb na místě svém dva dobrá člověky vyslala.²⁾ Tehdy ten jistý z stavu panského neb rytieřského^{o)} aneb kohož by tak poslal na svém místě, mají k tomu puštění býti. Také ktož by koho zamordoval, každý z hlavy buď viněn^{u)} na svém právě, tak jakž nález císaře Karla dskami zemskými zapsaný ukazuje.³⁾

[fol. 3^v]

7. Item o lání: Měšténín měšténína o to na svém právě viniti [má].⁴⁾

8. Item zhaněl-li by pak pána neb rytieřského člověka aneb že by ho na poctivosti jeho dotekl měšténín neb obyvatel městský, aby to pán ten neb rytieřský člověk skrze osobu

^{m)} to^{o)} ⁿ⁾ a ž by [!] – tisková chyba (písmeno c ve slově až není vytištěno, mezero) ^{o)} můž. ^{o)} Tisková chyba – Rykijeržskeho [!] ^{u)} wiñě

5. ¹⁾ Souvisí s čl. 3. Srov. opět RLK, *Concilia I.*, s. 49.

6. ¹⁾ Ještě podle usnesení svatodušního sněmu z roku 1515 (RLK, *Concilia I.*, s. 49–50) měl být takovýto zločinec vydán k „vyšší popravě“ na Pražský hrad bezpodmínečně. SvS nyní umožnila aktivní účast městských konšelů při výslechu vyžádaného delikventa, což dodávalo řízení před šlechtickým soudem alespoň formální zdání objektivity. O ní města předtím nejednou měla důvodné pochybnosti, jak výstižně ukazuje případ loupežného rytieře Duška, uvedený v SLČP, s. 274 ad. Srov. ZDE, *Zápas o uznání nového zřízení*, s. 63, a Václav Vladivoj Tomek, *DMP X.*, s. 299–300. Význam změny proti roku 1515 zdůraznil Karel MALÝ, *Svatováclavská smlouva* (jako u Preambule), s. 206–207.

²⁾ Recipročně se mohl každý šlechtic, kterého se to týkalo a měl zájem, účastnit výslechu delikventa na městském soudu.

³⁾ Josef EMLER (ed.), *RTT I.*, s. 433. Srov. VZZ, čl. 455.

7. ¹⁾ Viz RLK, *Concilia I.*, s. 50.

svú aneb skrze posly aneb psaním svým purgmistru a konšclóm v tom městě oznámil. A bude-li se ten měštčínin neb města obyvatel kteréhokoli stavu před purgmistrem a konšclý k tomu znáti a toho vésti nebude chtieti, aby tu nápravu tomu pánu neb rytieřskému člověku na svém právě jemu samému aneb kohož by na svém místě poslal, učinil.¹⁾ Pakli by se znal a vésti chtěl, tehdy aby soud městcký k sobě toho nepřijímal, ale z sebe složil. A ten pán neb rytieřský člověk, kterýž by po své poctivosti jíti chtěl, bude moci toho měštčínína neb obyvatele před králc Jcho Milost, když by v zemi byl, aneb před soud zemský z toho pohnati.²⁾ Jestliže by pak přel ten měštčínin aneb města obyvatel a ten pán neb rytieřský člověk na tom dosti mieti nechtěl, tehdy aby to na toho měštčínína neb obyvatele města dvěma svědky hodnými, aneb chce-li kto vice, provedl, že jest to mluvil. A těch svědkuo[v], kterýchž by k tomu ten, kohož by se dotýkalo, potřeboval, nebude potřebie poháněti; než ktož by toho na nich žádal, mají jemu to svědomí a povinni budú, kterak sú toho v pravdě svědomí, každý z nich listem otevřeným dáti anebo osobně před purgmistrem a konšclý bez přísahy seznati.³⁾ // A vedlé pruovodu měštčínin aneb obyvatel městcký bude povinen jemu tu nápravu při soudu zemském na suché dni najprv příští učiniti i pokutu trpěti. Pakli by ten pán neb rytieřský člověk od toho měštčínína anebo obyvatele městckého před tím právem nápravu přijíti chtěl, toho bude mieti vuoli. A k té nápravě, nechtěl-li by sám pán neb rytieřský člověk přijíti,⁴⁾ ale na svém místě s moci bude moci poslati; a v nápravě má jméno toho, kohož by se to hanění dotýkalo, jmenovati. Jestliže by pak ten měštčínin aneb obyvatel městcký těm nahoře jmenovaným svědkóm odpíral, tehdy strany mají o to před soudem zemským státi ty suché dni najprv příští, ten pondělí po týchž suchých dnech anebo po svatém Jeronýmě najprv příští ten⁵⁾ pondělí. A svědky ty anebo jiné, kterýchž by potřebovali, z⁶⁾ obú stran budú moci vésti, a což by tu nalezeno bylo, podniknúti. A takové stání má býti bez puohonu. A páni súdecc zemští mají o to mezi stranami na týž den svrchu jmenovaný, po najprvní při to slyšice, konec učiniti tak a tím zpuosobem i všim pořadem jako po puohonu. Co se pak pokuty trestání dotýče, má ten měštčínin neb obyvatel městcký trestán býti od purgmistra a konšcluo[v] téhož města, z kteréhož by byl, takovým trestáním jako na Hradě pražském.⁴⁾

9. Item⁵⁾ což se pak lání o dluhy a peníze dotýče, ta věc stuoj podlé zřízení zemského.¹⁾ Jestliže by pak kto u koho co vyvěřil a na čas určený nezaplátil, z kteréhožkoli stavu, a k takovému dluhu kto se znal, jsa napomenut jednu, druhé v slušném²⁾ času, muož se k němu těmi slovy domlúvati, že jemu tomu dosti neučinil na ten čas, což jemu řekl. Než když zaplatí, to jeho poctivosti nemá nic škoditi. Pakli by který pán aneb rytieřský člověk, vzdluže [!] se u řemcslníkuo[v] a jiných v městě obchodníkuo[v]³⁾ všelikterakých, záplátou by prodléval, tehdy aby na hajtmany aneb na hajtmána toho kraje to vzneseno bylo.²⁾ A jestliže by po tom vznesení ten pán neb rytieřský člověk toho dluhu ve dvě nedělech

¹⁾ s ²⁾ tē ³⁾ Tisková chyba (přehozená písmena) - prziigti [!] ⁴⁾ Itē ⁵⁾ slussnéē [!] ⁶⁾ obchodníkúo [!]

8. ¹⁾ Z urážky na cti měl šlechtic vinít měštčína zásadně před městským soudem. Žalobce strany si mohl k roku přivolat dva nebo více svědků, kteří byli povinni vydat písemné nebo ústní svědectví. Pokud se obviněný přiznal a podrobil rozsudku, nebylo třeba ve sporu pokračovat.

²⁾ Pokud ale popíral obvinění nebo svědectví a chtěl „vést při“, mohl být pohnán před komorní nebo zemský soud. Obě strany pak měly stát k přelíčení v pondělí o příštích suchých dnech nebo po sv. Jeronýmu (30. září).

³⁾ Soudci měli rozhodnout přednostně ještě v den stání.

⁴⁾ Výkon soudního rozhodnutí patřil v každém případě soudu městskému. Viz RLK, *Concilia I.*, s. 50–52.

9. ¹⁾ Srov. VZZ, čl. 404. Další vývoj Karel MALÝ, *Trestní právo v Čechách v 15.–16. století*, 2. vyd., Praha 1989, s. 225–226.

²⁾ Krajské hejtmany uznala města již roku 1508 ve smlouvě svatojakubské, kdy došlo k definitivnímu uspořádání krajské správy. Bohuš RIEGER, *Zřízení krajské v Čechách I.*, Praha 1888, s. 103.

pořád zběhlých nezapltil // a k němu se znal, tehdy aby jeho věci věřitel mohl obstavit, a to až do 5^{o)} kop^{o)} grošů^{o)} českých, a nieže^{o)} pod to.^{o)} Pakli by přel, tehdy aby to naň před hajtmany neb hajtmanem toho kraje, kdež přiscdí, provcdl.^{o)} A po pruovodu ve dvů nedělich pořád zběhlých aby ten dluh zapltil, pod pokutu nahoře položenú. Též z měst, z městček, ze vsí panských a rytieřských lidí dluho[v] dobývati mají. A což se jiných stavuňko[v] vůbec krom těchto dotýče, ti zuostaňte na tom, jakž od starodávna bývalo.^{o)}

[fol. 4^v]

10. Item o svěření: Ktož by kolivěk co měštěninu neb města obyvateli svěřil aneb schovati dal, ten měštěnin i obyvatel aby z toho na svém právě každému práv byl, což se svršků jakýchžkoli dotýče, krom majestátuo[v] a listuo[v] na peníze a gruntuo[v] svobodných, manských neb zápisných. Pakli by měštěninu^{o)} jakýžkolivěk klenot od stříbra, zlata, perel, na hotových peněžích aneb šatství jakémžkoli svěřen byl, má týž viněn býti před purgmistrem a radú téhož města a oni jemu ve třech měsících pořád zběhlých konec o to učiniti mají.^{o)} Pakli by neučinili, tehdy aby tu osobu měl vůli k zemskému neb komornímu soudóm pohnati; kterýž jsa napomenut, vrátiti by nechtěl, leč by která strana bezelstně svědkuo[v] mieti nemohla, podlc práva jdúc v tom času.^{o)}

11. Item což se slibuo[v] dotýče: Aby to při purkrabském úřadu zuostalo, to což k tomu soudu přísluší. A jiní slibové zuostaňte při tom právě, k kterémuž právu kto přísluší, tak jakž se od starodávna zachovávalo.^{o)}

12. Item o čeled' v městě:^{o)} Což měštěnin s měštěninem^{o)} neb s obyvatelem v městě kteréhožkolivěk stavu činiti má, z toho se hleďte právem městckým, kteráž by čeled' v těch domiech šosovních byla. Než o čeled', kteráž by z gruntuov zemských svobodných zběhla, to stuoj při prvním zřízení zemském.^{o)} ^{aa)}

13. Item o viny městcké v městě: Proti komuž by městcký // člověk co provinil kromě králi Jeho Milosti^{bb)} provinění a věcí zemských aneb pokut, ty^{cc)} zuostaňte při právě aneb při úřadu pana podkomořího a také při výsadách měst pražských i jiných měst, kterýchž sú od starodávna užívali, kterémuž co náleží, tak jakž od starodávna bývalo.^{o)}

[fol. 5^v]

14. Item^{o)} o kšafy, kdež by se gruntuo[v]^{dd)} a věcí zemských^{ee)} nedotýkalo.^{o)}

15. Item^{o)} o nápady, což by se také zemských gruntuo[v] a věcí nedotýkalo nežli toliko šosovních^{ff)} věcí samých, leč by kto nad to výše jaké výsady od starodávna měli a jich užívali.^{o)}

h) mēsstieninē i) ltē j) v k) β l) groß m) Tisková chyba - nije e [!] n) Miesstieinu [!]

aa) zēskeē bb) géhomí: [!] cc) ti dd) grūtúo ee) zēských ff) ssosowich

9. ^{o)} Vývoj ustanovení podává Jiří KLABOUCH, *K dějinám obstarování a přípravě ve feudálním právu českém a moravském*, Sborník historický 8, 1961, s. 197-232, zvl. s. 217.

^{o)} Srov. pozn. 2.

^{o)} Viz RLK, *Concilia I.*, s. 52-53.

10. ^{o)} V případě, že městský soud nevyřídil žalobu příslušníka vyšších stavů o svěřeni do tří měsíců, mohla mu být věc odňata a předána zemskému nebo komornímu soudu. Viz dále Jaromír ČELAKOVSKÝ, *Dějiny* (jako u čl. 2), s. 395, Karel MALÝ, *Svatováclavská smlouva* (jako u Preambule), s. 213.

^{o)} Viz RLK, *Concilia I.*, s. 53-54.

11. ^{o)} Viz RLK, *Concilia I.*, s. 54.

12. ^{o)} Článek doslova souhlasí s usnesením svatodušního sněmu z roku 1515. Viz RLK, *Concilia I.*, s. 54-55.

^{o)} František PALACKÝ (ed.), *AC V.*, s. 481-482, k tomu VZZ, čl. 269-270.

13. ^{o)} Viz RLK, *Concilia I.*, s. 55.

14. ^{o)} Viz RLK, *Concilia I.*, s. 55.

15. ^{o)} Viz RLK, *Concilia I.*, s. 55.

16. Item^{s)} o svády městcké: Svadil-li by se měštčínin s měštčínincm,^{ss)} o to při právé městckém sebe hledte. Pakli by se svadili pán neb rytířský člověk v městě sami mezi sebou, to zuostaň při právu a zřízení zemském, tak jakož o tom prvé zřízeno jest. A taková věc aby skutečně skrze pány a vládky soudu zemského trestáním byla napravena. Pakli by pán aneb rytierský [!] člověk svadil se s měštčínincm, tehdy bude-li chtieti pán aneb rytířský člověk měštčínína viniti, aby ho vinil před právem městckým. A též jestliže by také měštčínin pána neb rytířského člověka viniti chtěl, aby ho vinil př[c]d^{hh)} soudem zemským neb komorním;¹⁾ kromě což se hanění dotýče, to zuostaň při tom, jakž napřed psáno stojí.²⁾

17. Item přečinil-li by který měštčínin neb obyvatel městcký na gruntích zemských tím skutkem, kterýž by k rozvažování a souzení soudom zemským spravedlivě náležel, taková věc zuostaň při soudcech zemských.¹⁾ A o tentoⁱⁱ⁾ toliko samý artikul se svolili na témž sněmu, aby toliko tak, jakž v sobě zní, odložen byl bez újmy jedné každé strany spravedlnosti až do šesti let najprv pořád zběhlých.²⁾

18. Item jestliže by ktožkolivěk z panského^{jj)} neb rytieřského stavu kterou radu města¹⁾ kteréhokoli samu viniti chtěl z čeho takového, ješto by věc městcká byla a soudom městckým náležela, tu dotkne-li se měst pražských, má radu^{kk)} přede//šlu před novou radou viniti, tak jakož práva a zřízení krále Jeho Milosti učiněné ukazuje, a od starodávna toho v užívání byli. Bude-li se pak jiných měst též o ty věci napřed položené dotýkati, to zuostaň při úřadu pana podkomořího řádně příšlého a při výsadách jednoho každého města, jakož jest od starodávna bývalo a toho v užívání sú. Pakli by se dotýkalo osob neb osoby stavu panského neb rytířského aneb jich lidí aneb jakýchžkolivěk věcí, ješto k soudom zemským příslušejí, o takové věci budú moci pohánění býti k soudom zemským, tak jakž jest od starodávna bývalo,²⁾ totiž purgmistr, konšelé i všeccka obec.³⁾

19. Item ktož by z panského neb rytířského stavu chtěl purgmistra a radu i všeccku obec¹⁾ z čeho viniti, ješto by se věci gruntovní a zemské a soudů zemských, dvorského a purkrabského^{ll)} nedotýkalo, tehdy aby ten, ktož by viniti chtěl, poslal do města toho aneb psal list pod svú pečeti purgmistra a radě téhož města, jest-li k tomu vuole vši obce, co by se jemu stalo. Tu tíž purgmistr a konšelé i všeccka obec mají odpověď dáti do dvou nedělí pořád zběhlých, zná-li se k tomu obec, čili nic. Tehdy ten, ktož by chtěl viniti, má na krále Jeho Milost takovou věc vznésti a před Jeho Milosti královské osobou zde v zemi, když by v zemi býti ráčil, viniti má. A král Jeho Milost^{mm)} má jim o to konec ve třech měsících po tomⁿⁿ⁾ vznesení pořád zběhlých učiniti. Pakli by Jeho Milost královská^{oo)} v tom jmenovaném času jim o to konce a místa neudělal, tehdy ten, kohož by se ta věc dotýkala,

s) ltě ss) mēsstie//ninē hh) přd ii) tēto jj) pāského kk) Pod slovem Raddu vytištěno písmeno B

ll) Tisková chyba – Purkrabského [!] mm) gehomi: nn) tō oo) ge^o mi: k

16. 1) Podání žaloby se tedy řídilo soudní příslušností poháněho. Viz RLK, *Concilia I.*, s. 55–56.

2) Viz čl. 8.

17. 1) Sněmovní usnesení z roku 1515 (RLK, *Concilia I.*, s. 56) přikazuje rozhodování o těchto trestných činech soudu městskému.

2) Důvodem odkladu účinnosti článku zřejmě byla obava z nepopulárnosti jeho opatření. Karel MALÝ, *Svatováclavská smlouva* (jako u Preambule), s. 207.

18. 1) RLK, *Concilia I.*, s. 56, zde uvádí purkmistra, radu a všeccku obec kteréhokoli města.

2) O pohánění měst VZZ, čl. 63, kde v poznámkách příklady z praxe.

3) Vysvětlující dovětek „purgmistr, konšelé i všeccka obec“ RLK, *Concilia I.* neuvádí, protože se o těchto městských autoritách zmiňuje už v prvním řádku.

19. 1) Zde se již SvS i RLK, *Concilia I.*, s. 56–57, shodují v úplném citování městských autorit hned v prvním řádku.

bude jich moci o to př[e]d^{hh)} soud zemský pohnati. A jestliže by králce Jeho Milosti^{pp)} [!] v zemi nebylo, tehdy též bude moci o to bezc všeho prostředku před soudy zemské je poháněti.²⁾

20. Jiné pak všecky věci mimo tyto položené a těmto podobné nižší a menší městské, ty též mají souzeny býti na právě městském a z nich měšťané a obyvatelé městc^{qq)} nemají jinam poháněti býti. Též také jiné všecky věci nižší a menší zemské mají při zemských soudích zuostati, což k které//mu soudu přísluší.¹⁾

21. Item což se trhuo[v] dotýče, ti mají býti svobodní v městech i v městčkách, tak aby každý svobodně bez útisku kupovati i prodávati mohl.¹⁾

22. Item o kteréžkolivěk městské věci páni a rytířstvo měli by před soudem zemským činiti, tehdy na svém miestc každý bude moci s listem mocným poslati.¹⁾

23. Nalezli vuobce za právo: Což se svědomí dotýče ke všem soudóm zemským, též i k purkrabskému, aby každý pán^{rr)} i rytieřský člověk svědomí k týmž soudóm zemským dáti mohl a dal listem zavřným pod pečetí svú. A ktož by tohoⁿⁿ⁾ svědomie potřeboval, aby to dostatečně tomu pánu neb rytířskému člověku při puohonu na ceduli, jakého svědomí na něm žádá, sepsané dali. A v tom listu aby tak stálo, že to běře na svú víru a na svou duši, že jest v pravdě tak, což tu svědčí. A to o každú věc takové listovní svědomí bude moci dáti. Jestliže by^{ss)} pak kto chtěl svědomí dáti při diskách aneb při registřích⁴⁾ purkrabských neb komorních, tak jakž by měl listem dáti, to bude moci učiniti; kromě když by se cti, hrdla a gruntuo[v], když by o to puohon byl neb obeslání, aneb z těch tří jedné věci dotýkalo, tu každý povinen bude osobně státi a svědomie dáti při úradě desk zemských, tak jakž o tom prvč zřízení zemské ukazují.²⁾

24. Item konšelé^{tt)} v městech královských, kteříž přísežní sou, též budú moci listem zavřným pod pečetí městckú svědomie dávatí, vezmouce to, což vyznávají, na tu přísahu, kterouž sú Pánu Bohu a králi Jeho Milosti k úradu^{uu)} konšelskému učinili; též kromě těch tří nahoře psaných kusuo[v] - cti, hrdla a gruntuo[v],¹⁾ tu budú povinni osobně stávatí podlé prvního zřízení zemského.²⁾

25. Item což se pak jiných osedlých městckých lidí dotýče, takto se v tomⁿⁿ⁾ všecka, bud města Království^{vv)} českého^{ww)} králce Jeho Milosti,^{mm)} panská^{xx)} neb rytířská, zachovati mají.

^{hh)} to²⁾ ^{hh)} přd ^{mm)} gehomi: ⁿⁿ⁾ tō ^{pp)} geho: [sic!] ^{qq)} městcý [!] ^{rr)} pā ^{ss)} Tisková chyba - Geskližebý [!] ^{tt)} Consselé ^{uu)} Tisková chyba - vrzadn [!] ^{vv)} Miestakrálow: ^{ww)} čes. ^{xx)} pā//ská

19. ²⁾ Podle sněmovního usnesení z roku 1515 (RLK, *Concilia I.*, s. 56–57) rozhodoval spor sám král a jen při své nepřítomnosti postupoval věc (bez puohonu) zemskému soudu. SvS dala králi dvouměsíční lhůtu k vyřízení. Po jejím uplynutí se mohl žalobce domáhat svého práva puohonem k zemskému soudu. Za trvalé nepřítomnosti krále (a tato situace byla reálná i za Ludvíka) se pak měl žalobce obrátit na zemský soud rovnou. Důvodem opatření byla snaha o urychlení procesu i při absenci panovníka jako rozhodčího, jeho důsledkem bylo další posílení vlivu zemského soudu jak vůči králi, tak vůči městům.

20. ¹⁾ Článek ohraničuje kompetenci zemského a městského práva, resp. šlechtických a městských soudů v „nižších a menších věcech“, tj. takových, které nejsou ošetřeny předchozími články SvS.

21. ¹⁾ Článek přesně souhlasí s usnesením sněmu svatodušního roku 1515 (RLK, *Concilia I.*, s. 57), prohlašuje svobodu trhu v královských a poddanských městech.

22. ¹⁾ Výjimkou byly nadále spory o čest, hrdlo a statky, což ale *sensu stricto* nebyly pouze „věci městské“. Souvisí s čl. 23.

23. ¹⁾ RLK, *Concilia I.*, s. 58, má „registrech“.

²⁾ Srov. VZZ, čl. 279–282, 405. Poslední z článků písemné svědeckví u purkrabského soudu ještě nepovoloval, usnesení svatodušního sněmu roku 1515 a tento článek SvS už ano. Doubravský podle nich upravil překlad čl. 279 a 405 ve smyslu, že „testimonium literarum etiam acceptari debet“ (František PALACKÝ (ed.), *AC V.*, s. 139 a 177).

24. ¹⁾ Srov. čl. 23 a RLK, *Concilia I.*, s. 58–59.

²⁾ František PALACKÝ (ed.), *AC V.*, s. 250.

[fol. 6^v]

že v každém^{xx)} městě mají míti písaře městského,^{xy)} člověka dobrého,^{zz)} na své cti do[b]-ře^{aaa)} zachovalého, // kterýž zvláštní přísahu na to učiniti má, napřed Pánu Bohu a všem svatým, králi Jeho Milosti, pánóm jich milostem a pánóm ryticřstvu, Pražanóm a všem městóm i obyvatelóm Království českého, že kteráž svědomie k soudóm zemským od měšťan toho města přijímati bude, že v tom tajnost zachová pod tůž pokutu jako při soudu zemském.¹⁾ A to svědomí takto přijímati má: Ktož by kolivěk v městě osedlý byl, tomu vydati má přísahu tůž jako při soudu zemském, kterůž oni stojíc[c] [!] a zdvihnúc[c] [!] dva prsty, učiniti mají. Jiným pak v městě neosedlým a kteříž sú prvě v městě sousedé nebyli, má vydati přísahu, kterůž oni též jako při soudu zemském klečíce a položíc dva prsty na kříži učiniti mají.²⁾ A když ten písař taková svědomie přijímati bude, mají při tom dva z konšeluo[v] toho města býti, kdež by takové svědomí dáno býti mělo. A též také ten, ktož by svědomí toho potřeboval, bude moci s sebou mieti dvě aneb tři osoby z stavu panského aneb ryticřského, tak aby ty osoby nahoře dotčené všecky, kteréž by tak při tom^{bbb)} byly, to viděly a svědomy toho byly, že se takové svědomí řádně přijímá.³⁾ A když se tak od písaře přísežného spíše to svědomí, tehdy to svědomí má se zapečetiti hned městckú pečeti, žádnému ohledati nedadúc pod touž přísahú, a těch pánuov neb dobrých lidí přítomných pečeti jednu neb dvěma; a hned má dáno býti tomu, ktož toho potřebie potřebuje. A od takových svědkuo[v] zapsání písaři městckému má dáno býti po dvú groších⁴⁾ českých. A jestliže by pak kto z pánuo[v] neb z ryticřstva^{ccc)} při tom svědomí sám býti nechtěl, tehdy bude moci na svém místě k tomu podlé napřed dotčeného způsobu s listem mocným poslati. A pakli by kto z stavuo[v] svrchu psaných toho všeho chtěl dověřiti písaři toho města při přítomnosti těch dvú z konšel, toho bude každý mieti vuoli.⁴⁾ A takové svědomie též bude moci pečeti městckú zapečetiti býti. Pakli by který pán neb ryticřský člověk potřebovali jakého svědomí z toho města, s kterýmž by mě//stem ve při byl, kteréhož by proti těmuž městu potřebovali: jestliže by toho svědomí nechtěl dáti jich písaři městckému psáti a v tom sobě něco obtěžoval, tehdy bude moci písaře z jiného města královského, panského neb ryticřského, kterýž by na to přísahu měl, vzíti a tomu sobě podlé napřed psaného způsobu ty svědky dáti zapsati. A jestliže by pak chtěl písaře, kteříž svědomí u desk píší, k tomu vzíti, toho též každý bude vuoli mieti, dadúc [!] ^{ddd)} tomu písaři to dvoje právo, což se kterému komorníku od úřadu desk do toho kraje dává. A k tomu od svědka zapsání po 4^{ccc)} groších⁵⁾ českých jemu samému, ktož by takové svědky psal. A žádný pán, ryticřský [!] člověk ani město, když by od svých lidí poddaných, a město neb měštčínin od svých spolusouseduo[v] aneb obyvateluo[v] toho města svědomí potřebovali, nemá sobě takového svědomí písaři toho města svého dáti zapisovati, než má jiného písaře vzíti, buďto od desk neb z města královského aneb panského neb ryticřského, a tak to svědomí v přítomnosti dvú neb tří osob z stavu panského neb ryticřského způsobiti.⁵⁾ Však proto při takové věci ten pořad^{fff)} se zachovati má:

[fol. 7]

xx) groß xy) wkáždē yy) městcké^o zz) dobré^o [!] aaa) doře bbb) přitō ccc) Tisková chyba – Ryrizerzstwa [!]
 ddd) Tisková chyba – písmeno c ve slově dadúčz chybí (dadú z) eee) iij fff) porzaad

25. ¹⁾ Prozrazení svědeckví bylo hrdelním deliktem „bez milosti“. Srov. VZZ, čl. 219.

²⁾ Srov. VZZ, čl. 221, kde je normována svědecká přísaha pro „lid obecný a městský“. SvS ještě navíc rozlišuje cceremoniál přísahy pro osedlé a neosedlé obyvatele měst.

³⁾ Zde nastala významná odchylka proti usnesení sněmu svatodušního z roku 1515 (RLK, *Cancilia I.*, s. 60–61). Tam k přijetí svědeckví stačil přísežný městský písař a městská rada pouze připojila k jeho zápisu „beze všeho ohledání“ městskou pečeť, nyní se vyžadovala účast 2 konšelů a také 2–3 šlechticů (kromě osoby požadující svědeckví).

⁴⁾ Byla to však právě apriorní nedůvěra mnoha šlechticů v nestrannost městských soudů, jež byla příčinou popsané složité procedury přijímání svědeckví. K tomu Karel MALÝ, *Svatováclavská smlouva* (jako u Preambule), s. 208–209.

⁵⁾ Zde měli tvůrci SvS na mysli objektivitu a nezávislost písaře, který zapisoval svědeckou výpověď.

Ktož by svědomie jakého v týchž dotčených městech potřeboval, má to purgmistru a radě toho města puohonem po komorníku od úřadu desk zemských oznámiti, že potřebuje svědomie osoby jedné nebo více a jakého od nich svědomí potřebuje. A oni mají toho anebo ty k tomu připraviti, aby jemu svědomí dali zpuosobem nahoře psaným, kromě cti, hrdla a gruntuo[v]. A od toho puohonu na místo aby tolikéž dáno bylo, jakž od starodávna bývalo. A jestliže by pak ti svědkové bez puohonu svědčiti chtěli, to budou moci dobře učiniti. A od každé osoby, kteréž by k tomu svědomí potřeboval, má dáno býti od obsílání po jednom groši českém. Též také potřeboval-li by ktožkoli svědomí od lidí sedlských aneb z městeček, buď krále Jeho Milosti, panských, rytieřských, aneb k městu kterému příslušejících, i také od lidí duchovních osob z městeček i ze // vsí kterýchžkoli, ten má toho pána, rytířského člověka, město neb duchovního člověka pohnati, aby osoby, kteréž v témž puohonu zejména postaví, k tomu připravil^{sss)} neb připravili, aby jemu svědčily, co jim o tom vědomo jest, zpuosobem napřed psaným. A při témž puohonu má položití, jakého svědomí žádá; kromě cti, hrdla a gruntuo[v], jakž se svrchu píše, o to osedlí měšťané budou povinni osobně před úřadem desk zemských stávati a svědomí dávatí, přísahu činíce, jako od starodávna bývalo při deskách zemských, stojíc, zdvihna dva prsty. Než což se neosedlých lidí dotýče, ti také o čest, hrdlo a grunty před úřadem desk zemských přísahy klečíc[e] [!] činiti mají, jakož prvé zachovááno bylo.

[fol. 7]

Také což se svědomie od purgmistra a rady přisčné v kterémžkolivěk^{hhh)} městě dotýče, potřeboval-li by jich kto společně k jakému svědomí a na nich toho žádal, aby mu vyznali, ješto by ta věc před nimi v radě zjevně se dala krom soudu, tu mají společně listem svým, tak jakž často dotčeno, svědomí dávatí. Než dotýkalo-li by se kterých osob zvláštních rozdílně, ti mají svědomí dávatí každý zvlášť, jakž prvé položeno. Jest-li pak, že by ten, ktož by k svědomí potřebován byl, od purgmistra a konšel aneb od kterého pána neb rytířského člověka, též od osoby duchovní aneb od úředníka krále Jeho Milosti aneb kterého z svrchu psaných stavuo[v] nebyl k tomu připraven, aby svědomí dal zpuosobem nahoře psaným; tehdy ktož jest takového svědomí potřeboval, jestliže by který z těch často dotčených stavuo[v] aneb purgmistr a konšeléⁱⁱⁱ⁾ to obmeškali a takového neb takových k svědomie nepřipravili, bude moci jich o to pohnati a o to k nim podlé zřízení zemského hleděti.⁶⁾ Pakli by se purgmistrem a konšely aneb osobou tou z dotčených stavuo[v] při tom nic neobmeškalo a toho bezelstnost kto pokázal, tehdy jim to k škodě býti nemá. A což se měst zavřených panských a rytieřských i duchovních lidí dotýče, též písaře mieti mají v každémⁱⁱⁱ⁾ městě⁷⁾ a též při tom při všem se tak v svědomí dávanie v//šelikerakým obyčejem jako jiná královská města zachovati mají.

[fol. 8]

26. Item což se svědomí dotýče, kteréž by stav panskýⁱⁱⁱ⁾ a rytířský stavu městckému dávatí měl, to jim listovní zavřené pod svými pečeti^{kkk)} k jich soudóm, když by toho potřebovali a toho na nich žádali, dávatí mají pod týmiž pokutami, jakž oni stavu panskému a rytířskému [!] sú povinni dávatí, s těmito výměnkami:ⁱⁱⁱ⁾ Jestliže by který z stavu panského aneb rytieřského dal svědomí osobě městckého stavu a skrz takové svědomí byl narčen od toho, proti komuž by svědomí dával, tehdy při kterémž by se to soudu neb městu přihodilo, purgmistr a konšelé toho práva mají tomu pánu neb rytieřskému člo-

ⁱⁱⁱ⁾ Conssele ^{sss)} Tisková chyba - brziprawil [!] ^{hhh)} kterězkoliviek ⁱⁱⁱ⁾ kazdē ⁱⁱⁱ⁾ paský
^{kkk)} pečethmi ⁱⁱⁱ⁾ výměnkami

25. ⁶⁾ Kriticky k tomuto opatření Karel MALÝ, *Svatováclavská smlouva*, s. 209. O „puohonu [svědka] k svědomí“ VZZ, čl. 21.

⁷⁾ Nelze popřít, že přes svou opatrnou formulaci (realizace je ponechána na dobré vůli vrchnosti) vedlo nařízení k postupnému zlepšování úrovně správy a soudnictví v malých poddanských městečkách. Více k tomu František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992, s. 269.

věku, a hned zejména tu osobu, oznámiti, že jest svědomie jeho narčeno. Tehdy ten pán neb rytierský [!] člověk bude moci o nářek svědomí svého viniti tu osobu před soudem zemským tím zpuosobem, jakž zřiezení zemské o nářek eti okazuje.¹⁾

27. Item což se piva vaření dotýče, ta věc mezi stavu panským a rytieřským a stavem městským jest odložena až do šesti let od nynějšího času pořad zběhlých,¹⁾ a to bez újmy každé strany vši a všeliké spravedlnosti. Též také všechny zápovědi a pokuty pro to, aby k městóm a trhóm jich vezeno nebylo, minúti mají, kteréž sú se více z nelibosti nežli z jaké potřeby až do těchto časuo[v] dály. Což se pak lidí obecních sedlských dotýče při piva na prodaj vaření, to stuoj při nálezu krále Jiřího slavné paměti.²⁾

28. Item nepřátelé, kteříž sú aneb by ještě byli, buďto z stavu kterého aneb osoby které, ti a takoví mají býti a sou všech nás tří stavuo[v] nerozdílně nepřátelé a k těm a takovým všickni tři stavové máme a povinni sme^(mm) i slibujem⁽ⁿⁿ⁾ se zachovati, tak jakž o tom zřízení^(oo) obecní předešlé okazuje.¹⁾

[fol. 8^v]

29. Item nalezli vuobec za právo: Jestliže by kterýmžkoli nepřátelóm zemským, buďto stavu kterého neb osoby, glejtové dáni byli, aby v tom glejtu žádnému takovému ani jich pomocníkóm^(pp) žádný koní nedával, neprodával^(qq) a nesměňoval ani puojčoval ani zbroje, ani brani všelijaké, též ani peněz a pod žádným vymyšleným obyčcjem^(rr) jich jinak nijakž nefedroval, leč jídlem^(ss) neb pitím buď za peníze neb darmo, toho vuoli každý měj, než jiným ničímž ani radou pod pokutú eti, hrdla ztracení, a to po dnešní den.¹⁾

30. Item což se ručnic dotýče, ode všech tří stavuo[v] takto jest svoleno: Aby žádná osoba z žádného stavu, též také i žádný člověk obecní s žádnú ručnicí nejezdil a nechodil více buďto v městech, v městěčkách, ve vsch ani po cestách a silnicích, a to konečně do Vánoc najprv příštích. Pakli by kto z kteréhožkoli stavu anebo i člověk sedlský a obecní po Vánocech byl postižen, an s jakú ručnicí jede anebo jde, k tomu každému má saženo býti jakožto k člověku^(tt) lotrovskému a ve zlém podezřelému, kterýž práva užiti nebude moci. Než pro potřebu války ručnice všickni lidé všech stavuo[v] míti mohú v svých domích, tak aby takovým nepřátelóm takovými ručnicemi odpírati a odolávati mohli.¹⁾

31. Item což se stanných^(uu) práv dotýče př[e]d^(hh) vymazáním té smlúvy prvé mezi stavu učiněné,¹⁾ taková stanná^(vv) práva mají při^(ww) rozsudku slavné paměti krále Jeho Milosti zůstati a při sněmě najprv příštím a budúcím v to se má vzhlednúti a na místě postaviti

- ^(hh) př[e]d ^(mm) smy [!] ⁽ⁿⁿ⁾ slibově ^(oo) Tisková chyba - zzzzyzenij [!] ^(pp) pomocníkō ^(qq) neřďával
^(rr) obyčegē ^(ss) gjjldē ^(tt) Tisková chyba - ělowirku [!] ^(uu) Stáných ^(vv) Stáná ^(ww) Tisková chyba - pržž [!]
26. ¹⁾ Srov. VZZ, čl. 94 a RLK, *Concilia I.*, s. 60. Pán nebo rytíř měl možnost (a podle VZZ fakticky povinnost) pohnat dotyčného před zemský soud. Měšťanům se obdobně příležitosti nedostalo. Karel MALÝ, *Svatováclavská smlouva*, s. 209, Ivan MARTINOVSKÝ, *Zápas o uznání*, s. 157.
27. ¹⁾ Důvod odkladu byl v zásadě stejný jako u čl. 17: očekávaná nepopulárnost faktického uznání práva šlechty vařit pivo, a proto snaha učinit rezignaci měst na kdysi tak významný městský monopol měšťanům stravitelnější. Ale k novému jednání o vaření piva už nikdy nedošlo.
²⁾ František PALACKÝ (ed.), *AC IV.*, s. 436.
28. ¹⁾ Článek oficiálně ohlásil zastavení nepřátelství mezi stavu.
29. ¹⁾ Základem článku je usnesení sněmu svatohavelského z roku 1510, které přešlo do VZZ jako dodatečný čl. 561 Palackého edice (František PALACKÝ (ed.), *AC V.*, s. 265). Ke glejtování monograficky Josef KLIMENT, *Glejty v českém státě*, Praha 1929.
30. ¹⁾ Tento článek byl roku 1523 nahrazen Zřízením o ručnicích (dále ZR) (*CIB IV.*, 1. Josef a Hermenegild JIREČKOVÉ (edd.), *Zřízení zemská Království českého XVI. věku*, Praha 1882, s. 105-109). Nové vydání ZR přinášíme v dalším oddílu této práce (*ZDE*, s. 287-291).
31. ¹⁾ Tj. usnesení sněmu svatodušního z roku 1515, které bylo roku 1516 přes odpor měst vymazáno z desek.

podlé toho rozsudku krále Jeho Milosti osobami k tomu ze všech tří stavuo[v] volenými a vybranými.

32. Item což se práva dotýče buďto při puohoních, tak jakž^{xxx)} jest túto smlúvu nyní smluveno a zavřino^{xyy)} aneb při práva vedení, to buď všem osobám i jedné každé osobě svobodné kteréhožkoli stavu jednostajně, tak aby jedna každá osoba z kteréhožkoli stavu překážky v tomⁿⁿ⁾ neměla, než aby tu svobo//du měla poháncti, z čehož přísluší podlé této smlúvy nyníjší, i také právo vésti a dovésti, tak jakž od starodávna bývalo.^{l)}

[fol. 9^v]

33. Item z těch ze všech zápisuo[v] postranních, kteříž sú v těchto ruoznicích mezi stavu a stavem učinění, všickni tři stavové i také stav každý se propouštějí. Než při zápisích obecních dskami učiněných k obhajování a dopomáhání práva státi mají všickni^{zzz)} tři stavové, tak jakž sú se společně dskami zemskými zapsali a zavázali i také přiznali.^{l) occc)}

34. Item což se berně svolenie^{l)} všech tří stavuo[v] tohoto království vybrání, jak má brána a vybírána býti, dotýče, takto sme^{al)} se na tom svolili:^{b)}

35. Item všickni tři stavové z Království českého i také jejích poddaní, též i poddaní osob duchovních, že každý má dáti z statku, kterýž má na zemi, buďto dědického, manského neb zápisného i městského, též také dědiníci, zač který na zemi má, zač by spravedlivě stál ten statek, z každé kopy grošuo[v] českých puol groše českého; též také i z peněz, ktož které na úrocích a komorních platech mají. Též lidé k zámkom^{o)} krále Jeho Milosti^{d)} příslušející týmž svrchu psaným obyčejem^{e)} dáti mají.^{l)} A ta do Hromnic najprv přístích dána a položena býti má osobám níže položeným.

36. Item na takový zpuosob každý z statku svého tu pomoc a berni dáti má. A sám každý na své svědomí statek svůj^{f)} šacuj a podlé toho z statku svého, jakž napřed stojí, berni daj těm osobám, kteříž k vybírání té berně zřízení budú. A když tu berni dávati bude, tehdy každý z stavu panského a rytieřského list pod pečetí svú má při té berni osobám těm dáti, že to k svému svědomie béře, že jest spravedlivě z statku svého tu berni dal i také z^{g)} lidí a poddaných svých, a to rozdílne co z^{h)} lidí a co z statku svého. A též stav městský aby pod pečetí městckú zⁱ⁾ každého města učinili a při té berni listy takové položili. Pakli by kto^{h)} zřetcdl//ně dal méně, nežli by povinen byl, tehdy ty osoby aby jej napravily, aby učinil to, což spravedlivě bude.

[fol. 9^v]

37. Item což se těch osob, kteříž sú za krále Jeho Milost, buď jsúce jistci aneb rukojmě,^{l)} jakéžkolivěk sumy^{j)} dali, ti a takoví budú moci sobě sumy^{j)} své na té berni vyrážcti, však když napřed takové za Jeho Milosti^{k)} dání před těmi, ktož berni vybíratí budú, pokáže spravedlivě. A též i ti, kteříž sú Jeho Milosti královské jakých peněz puočjili, mají sobě vyrážcti.

ⁿⁿ⁾ tō ^{xxx)} Tisková chyba - písmeno ž ve slově jakž je vytištěno v mezeře mezi odstavci, nad koncem řádku
^{xyy)} zavřino ^{zzz)} Tisková chyba - ve slově je vytištěna namísto závěrečného i dvojtečka (wssyczkn:) ^{ccc)} In margi-
ne vpravo od odstavce se nachází pětiřádkový přípisek, jehož část však chybí, neboť byla zřejmě seřiznuta při knihařském
zpracování tisku: Tu Z[.....(?)]//takow[e po]//kuty [... (?)]// a po[.... (?)]//zenij

^{a)} smy [!]
^{b)} In margine vpravo od odstavce se nachází dvouřádkový přípisek, jehož část však byla zřejmě seřiznuta při knihařském zpracování tisku: toto//[.....(?)]nij a [...(?)] ^{c)} zámko ^{d)} gehomilo: ^{e)} obyčegē

^{f)} swói ^{g)} s ^{h)} Pod slovem kto vytištěno písmeno C ⁱ⁾ Rukóymě ^{j)} Sūmy ^{k)} gehomi:

32. ^{l)} Souvisí s čl. 28. Po zastavení nepřátelství měl opět každý právo pohánět a vymáhat přisouzené nároky, nyní ovšem již s přihlédnutím k SvS.

33. ^{l)} Souvisí s čl. 28. V návaznosti na zastavení nepřátelství byly zrušeny všechny „postranní“ (separátní) zápisy šlechtý proti městům a naopak.

34. ^{l)} Berně byla určena na úhradu na svou dobu obrovského dluhu po králi Vladislavovi: 208 910 kop gr. (František PALACKÝ, *Dějiny V. I.*, Praha 1939, s. 465–466).

35. ^{l)} Odhad ceny majetku si měl každý poplatník provést sám. Viz čl. 36.